

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

VII ПЛЕНУМ СПІЛКИ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ ТА ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

21 вересня 2012 р. в Києві відбувся VII Пленум Правління Спілки економістів України (СЕУ), у рамках якого СЕУ, Державним агентством водних ресурсів України, Державним інститутом управління та економіки водних ресурсів України та ДУ “Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України” було проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію на тему: “Раціональне використання водних ресурсів як фактор забезпечення національної безпеки України”.

У роботі Пленуму та конференції взяли участь члени Президії, Правління та Ревізійної комісії СЕУ, керівники й представники Кримського республіканського, обласних, Київської та Севастопольської міських об’єднань економістів, Академії економічних наук України, ННЦ “Інститут аграрної економіки НААН України”, Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне), Інституту агроєкології і природокористування НААН України, Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Інституту регіональних досліджень НАН України, Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі, бізнес-структур, а також відомі вчені, викладачі ВНЗ і професійно зацікавлені особи.

Системне бачення стратегічних напрямів удосконалення раціонального використання, охорони та відтворення водних ресурсів і екосистем України виклали у своїх доповідях Президент СЕУ, заслужений економіст України, академік АЕН України, професор **В. В. Оскольський** та Перший заступник Голови Держводагентства України, кандидат географічних наук **М. В. Яцюк**.

Учасники Пленуму СЕУ та конференції констатували, що водні ресурси є стратегічним фактором розвитку економіки України і відіграють ключову роль для навколишнього середовища та соціально-економічного забезпечення населення.

З науково обґрунтованим повідомленням щодо стабільного водокористування в системі забезпечення національної безпеки України, зокрема, шляхом впровадження басейнового принципу та схем управління водокористуванням, охороною вод і відтворенням водних ресурсів виступив науковий керівник Секції СЕУ, директор ДУ “Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України”, академік НААН України, заслужений діяч науки і техніки України **М. А. Хвесик**. Нові підходи у галузі підготовки керівників і фахівців водного господарства в умовах впровадження інтегрованого управління водними ресурсами запропонувала у своїй доповіді член правління СЕУ, ректор Державного інституту управління та економіки водних ресурсів України, академік АЕН України, кандидат економічних наук **О. П. Загорко**.

Науково-економічне обґрунтування тези, що вода є стратегічним фактором продовольчої безпеки України, невід'ємною умовою підвищення врожайності та ефективності землекористування виклав у своєму виступі науковий керівник Секції СЕУ, Герой України, Президент Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників, академік НААН України **П. Т. Саблук**. Велику стурбованість незадовільним станом водопостачання та водозабезпечення в Україні, недостатнім фінансуванням галузі висловив член Правління СЕУ, Герой України, член-кореспондент НАН України **В. К. Симоненко**, який запропонував створити Вищу (Національну) еколого-економічну раду України як консультативно-дорадчий орган при Президенті України. Питанню відновлення в Україні природних біоценозів і запасів рибних ресурсів було присвячено тези кандидата економічних наук **С. І. Алімова**. Про ефективність кластерного підходу до реалізації стратегії ефективного водокористування в регіонах України розповів науковий керівник Секції СЕУ, президент Міжнародної фундації сприяння ринку, кандидат економічних наук **С. І. Соколенко**.

Учасники конференції та Пленуму СЕУ одностайно ухвалили узагальнені *Рекомендації* як результат колективної думки вчених і практиків щодо стратегічних пріоритетів раціонального використання, охорони та відтворення водних ресурсів і екосистем України.

За висновками провідних економістів України, для забезпечення раціонального використання водних ресурсів необхідно здійснити ряд невідкладних заходів.

1. З метою підвищення ролі держави в системі ринкових відносин на засадах новітніх моделей кон'юнктурного регулювання економіки та економічного зростання з активним впливом на поживлення інвестиційної діяльності, розробки інноваційних форм конкурентоспроможного господарювання у найкоротші строки підготувати Загальнодержавну програму (прогноз) стратегічного соціально-економічного розвитку України та її регіонів на довгостроковий період (15–20 років), яка має бути затверджена Верховною Радою України згідно з її конституційними повноваженнями. У документі варто передбачити стратегічні напрями раціонального природокористування, відновлення та збереження для нащадків навколишнього природного середовища (води, землі, лісів, повітря тощо). У програмі повинні бути враховані заходи, спрямовані на структурні зміни у вітчизняній економіці щодо основних галузей-водокористувачів. Ідеться про збільшення частки галузей з високою доданою вартістю та відносно низьким споживанням води, що дозволить знизити показники водомісткості національного ВВП. Така кардинальна реорганізація можлива тільки за умови активної регулюючої ролі держави.

2. Забезпечити глибоке та професійне опрацювання ініціативи Президента України щодо необхідності підготовки Екологічної Конституції Землі та заснування Світової екологічної організації (проголошеної на 66-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 22 вересня 2011 р.) і продовжувати активно просувати її на наступних сесіях Генеральної Асамблеї ООН та інших міжнародних форумах.

3. Створити Вищу (Національну) еколого-економічну раду України як консультативно-дорадчий орган при Президенті України з метою науково-експерт-

ної підтримки економічної, соціальної та екологічної політики й запровадження в Україні основних засад сталого розвитку.

4. Посилити роль парламентських інструментів формування екологічної політики: природоохоронна проблематика та питання сталого розвитку в цілому повинні стати пріоритетними в діяльності Верховної Ради України.

5. Виходячи з реалій сьогодення Верховній Раді України доцільно прийняти як першочергові такі закони:

а) “Про економічну відповідальність і стимулювання підприємств, організацій, установ усіх форм власності за дотримання екологічних вимог у своїй діяльності”, в якому слід передбачити:

– сувору відповідальність (матеріальну та кримінальну) керівників державних органів влади і приватних структур, а також фізичних осіб за шкоду, завдану здоров’ю та добробуту населення дією екологічно небезпечних факторів; лікування за їх рахунок, відшкодування втрати майна або надання компенсації громадянам, які постраждали через екологічне забруднення, аварії або катастрофи;

– забезпечення вільного доступу населення до загальнодержавних та місцевих водних об’єктів шляхом заборони будівництва нерухомості, встановлення парканів та інших перепон у 100-метровій зоні;

– перегляд нормативів та розмірів збору за спеціальне водокористування, а також штрафних санкцій за надлімітне скидання забруднюючих речовин у водні об’єкти;

– посилення контролю за обсягами водокористування, вчасною сплатою зборів за спеціальне водокористування та штрафів за забруднення водних об’єктів; розробку заходів, які б дозволили ліквідувати заборгованість водокористувачів за спеціальне водокористування;

б) “Про екологічні аспекти зовнішньоекономічної діяльності”, в якому слід передбачити:

– диверсифікацію розвитку багатосторонніх відносин з країнами басейнів Чорного, Азовського та Балтійського морів з метою ефективного виконання міжнародних угод, розробки та реалізації міжнародних програм, проектів, а також документів з питань раціонального використання, охорони та відтворення водних ресурсів, екологічного оздоровлення спільних річкових басейнів і запобігання шкідливій дії вод;

– розробку та правовий захист реалізації механізмів взаєморозрахунків між сусідніми державами за еколого-економічні збитки, що виникають у результаті наднормативних забруднень водних ресурсів. Це стане гарантією зміцнення екологічної та соціально-економічної безпеки в регіонах, стимулюючим чинником розвитку водоохоронної діяльності й співробітництва між країнами, розташованими у спільних річкових басейнах;

– підготовку комплексних міждержавних заходів щодо максимального зменшення руйнівної сили паводків, які щороку завдають масштабної шкоди як в Україні, так і в сусідніх Угорщині, Румунії, Польщі та Словаччині.

6. Кабінету Міністрів України ініціювати розробку та прийняття законодавчих й інших нормативно-правових актів, спрямованих на вирішення таких питань:

– реформування системи управління водними ресурсами в Україні шляхом впровадження інтегрованого *управління водними ресурсами за басейновим принципом*;

– відродження та підтримка сприятливого гідрологічного стану річок і боротьба з шкідливою дією вод (повеннями, підтопленнями тощо); безпечна експлуатація гідротехнічних споруд (гребель, дамб тощо); ліквідація особливо небезпечних виробництв й інших об'єктів, у тому числі накопичувачів токсичних стічних вод і рідких відходів, які є потенціальними джерелами надзвичайних ситуацій на водних об'єктах;

– створення режиму стійкого (невиснажливого) функціонування водного об'єкта як елемента природного середовища із збереженням властивості водних екосистем відновлювати якість води; створення ефективної структури управління водоохоронної інфраструктури та механізмів державного контролю за екологічним регулюванням та використанням водних і біологічних ресурсів;

– кардинальне впровадження інноваційних технологій щодо забору, використання та споживання води в практику господарської діяльності водокористувачів, мобільних систем повторно-послідовного й оборотного водопостачання, перспективних способів очищення води, розбудова сучасних каналізаційних мереж та інфраструктури очисних споруд, формування інституціонального середовища реалізації інноваційних проектів за цими напрямками;

– першочергове забезпечення в усіх населених пунктах України потреби населення в якісній питній воді та санітарно-побутових вимог щодо нормативної якості водних ресурсів;

– розробка та впровадження перспективних технологічних нормативів використання водних ресурсів, запобігання шкідливій дії вод, удосконалення системи платного водокористування;

– створення системи державних інформаційних ресурсів у сфері водокористування;

– формування інституціонального механізму екологічно збалансованого водокористування, який оперуватиме значно ширшим спектром інституціональних одиниць, ніж нинішня система відносин у водогосподарському комплексі. Це дозволить раціонально використовувати воду, знизити її питомі витрати в усіх ланках єдиного господарського комплексу, скоротити витрати матеріальних і трудових ресурсів у водному господарстві та зменшити антропогенний вплив на водні об'єкти.

7. На урядовому рівні затвердити наукову проблематику з питань розробки та прийняття єдиної методології комплексного аналізу водокористування для обґрунтування політики раціонального управління водними ресурсами й вибору відповідних організаційно-економічних заходів, у тому числі прямого державного керівництва, з урахуванням міжнародного досвіду щодо уніфікації та гармонізації показників водокористування.

8. Кабінету Міністрів України забезпечити розробку проектів та винесення в натуру (на місцевість) прибережних захисних смуг усіх водних об'єктів і зон санітарної охорони джерел водопостачання в басейні Дніпра та інших водойм

до 2014 р., постійний та дійовий контроль за дотриманням обмежень щодо проведення господарської діяльності в цих смугах та зонах.

9. Беручи до уваги ефективний світовий досвід і рекомендації ЄС, в Україні для досягнення економічної стійкості водокористування, збереження природних запасів водних ресурсів, оптимізації водокористування та водоспоживання у регіонах України із залученням відповідних відомств, наукових і підприємницьких організацій провести дослідження, на основі яких розробити стратегії та програми довгострокового розвитку до 2050 р. **кластерних об'єднань** у напрямках:

- постачання чистої питної води та очищення стоків;
- аграрно-енергетичних ресурсів;
- вирощування риби, риболовлі й рибопереробки, аквакультури в морі та річкових водоймищах;
- водної транспортної логістики та портового господарства;
- суднобудування й судноремонту;
- водного туризму та санаторно-рекреаційного комплексу;
- добування корисних копалин з морського шельфу.

З метою активізації в Україні інтегрованого управління водними ресурсами, підвищення інноваційності у розвитку водної індустрії, в розробці та реалізації всіх наступних кроків повинні брати участь уряд, наука, освіта, бізнес, громадські організації та інноваційні кластери.

Важливими компонентами кластерного розвитку мають бути:

- формування Національної ради конкурентоспроможності України при Президенті України та відповідних регіональних рад, які б забезпечили розробку й реалізацію стратегії інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності країни, регіонів, міст і територій, у тому числі у напрямі оптимізації використання водних ресурсів;

- створення при Верховній Раді України Комісії з розвитку інтеграційних соціально-економічних структур (пром-, техно-, high-tech-парків, спеціальних зон економічного розвитку, зокрема з водних ресурсів), яка повинна забезпечити розробку законодавчих актів та надання цим структурам необхідних прав і переваг для розвитку;

- координація Кабінетом Міністрів України діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади з виконання програми інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності національної та регіональних економік (у тому числі розробка програми розвитку інноваційних промислових кластерів з водних ресурсів та з біологічних ресурсів водних екосистем), яка б передбачала систему поєднання кооперації та конкуренції серед учасників, збільшення надходження ПП, створення нових робочих місць;

- надання за допомогою Міністерства закордонних справ України та галузевих міністерств можливості для участі українських кластерних об'єднань у міжнародних програмах регіонального розвитку, зокрема, в Європейських ініціативах з розвитку співпраці країн – членів ЄС в Карпатах, на Дунаї тощо;

- проведення за участю НАН України та галузевих науково-дослідних інститутів глибоких досліджень з виявлення резервів економічного й організаційного

потенціалу, його залучення до формування пріоритетних інтеграційних виробничих об'єднань, у тому числі з водоохорони та водозабезпечення;

– створення системи навчання потенціальних учасників нових інтеграційних систем, представників влади та бізнесу (зокрема, для різних напрямів водної індустрії) на базі традиційних освітніх установ і спеціалізованих бізнес-інкубаторів, науково-технологічних парків;

– формування інформаційно-аналітичної системи для обслуговування учасників мережевих кластерних об'єднань (та всіх, хто бажає до них приєднатися) на основі відповідних регіональних інформаційно-аналітичних центрів, які б здійснювали постійний моніторинг мереж і кластерів на відповідних територіях та поширювали їх позитивний досвід.

Учасники VII Пленуму СЕУ та Всеукраїнської науково-практичної конференції висловлюють сподівання, що відображена в Рекомендаціях колективна думка вчених-економістів і практиків буде врахована центральними та місцевими органами виконавчої влади, представницькими органами у практичній роботі та законодавчій діяльності.
